

Posudek
diplomové práce Tomáše Mikulky
Slovo o svatém Dimitriji Soluňském mezi nejstaršími legendami Germanova sborníku

Diplomant si jako téma své diplomové práce vybral staroslověnský překlad Slova o svatém Dimitriji Soluňském, které je obsaženo ve středobulharském Germanově sborníku z roku 1358/1359. Text Slova o svatém Dimitriji Soluňském byl publikován roku 2006 E. Mirčevou jako součást vydání celého Germanova sborníku (dále jen Germ) a dosud byl mimo pozornost paleoslovenistů. Diplomant se již v počátku práce rozhodl srovnat řecký originál s církevněslovanským překladem a na základě jazykovědného rozboru zasadit tento slovanský překlad do širšího kontextu slovanského písemnictví. Musím již na úvod poznamenat, že rozsahem a tematickým záběrem diplomová práce Tomáše Mikulky výrazně přesahuje běžné texty tohoto typu. Ocenit je třeba i to, že si vybral téma, které dosud nebylo zpracováno, takže byl diplomant nucen postupovat při psaní diplomové práce samostatně, pouze s výsledky bádání jiných textů tohoto typu. V této souvislosti se sluší připomenout, že jeho znalosti staroslověnského jazyka i písemnictví výrazným způsobem překračují běžné nároky na tento obor v základních i výběrových kurzech. Jeho pracovní postupy, znalost odborné literatury mohou směle konkurovat pracím, které v současnosti běžně vycházejí v odborném tisku. Ostatně, Mikulka si jako jeden z mála studentů může ve své diplomové práci dovolit autocitaci studie, která byla již otištěna v renomovaném, odborném slavistickém časopise. Z jeho diplomové práce je patrné, že s úspěchem využívá poznatků dalších předmětů, které v rámci studia na FF UK absolvoval (např. poznatky o oboru řeckého a latinského jazyka a písemnictví) a dokáže je dobře aplikovat i na slovanském materiálu.

Ve stručně pojatém úvodu diplomant ve stručnosti seznamuje s kultem sv. Dimitrije v Soluni, Srěmu, zabývá se též odkazy na odbornou literaturu s rukopisným dochováním a jednotlivými verzemi řeckého textu i slovanským překladem z Germanova sborníku. Obsáhlá kapitola je věnována rozboru lexika zvoleného textu jak z hlediska staroslověnského, tak řeckého, zvláště si všímá několika terminologických okruhů. Při srovnání starobylých slovanských lexémů s mladšími vyšel především z Jagicových „*Entstehungsgeschichte*“, v některých případech jeho údaje doplnil i srovnáním s materiálem ze *Slovníku jazyka staroslověnského*. V této souvislosti by mne zajímalo, zda ve zkoumaném textu je archaické zájmeno ετεροζ někdy nahrazováno mladšími zájmeny? Kromě toho diplomant srovnává některé vzácné lexémy s hapaxy legomeny a řídkými slovy ze SJS. Při komparaci řecko-staroslověnských ekvivalentů mohl ještě úspěšně použít jak rukopisný řecko-staroslověnský heslář k Řecko-staroslověnskému indexu, nebo Argirovského *Речник на грчко-црковнословенски лексички паралели* (Skopje 2003), aby byly snadněji identifikovatelné projevy mladšího jazyka, které jsou částečně v SJS zachyceny. Bylo by vhodné v některých případech také upozornit, že řecký lexém neodpovídá přesně slovanskému, např. πλυστομαδύς za αἰμόφορος v textu Germ místo obvyklého σαρκοφάγος. V tomto případě si je možné kromě překladatelova umění položit alespoň teoretickou otázku, zda tento rozdíl není způsoben např. různocněním řecké předlohy. V dalším textu, věnovaném slovní zásobě Slova o sv. Dimitriji diplomant sleduje jednotlivé staroslověnské sufify, všímá si také řecké lexikální negace, vybraných řeckých kompozit a jejich kalků do staroslověnštiny. V textu zohledňuje také údaje z dalších lexikografických děl, např. z Miklošičova „*Lexikonu*“, „*Materialů*“ Srezněvského či Slovníku staroruského jazyka 11.-14. století.

Z morfologických jevů se diplomant oprávněně zaměřil pouze na specifické jevy, přičemž větší pozornost je věnována slovesu. V tomto případě si cením na Mikulkově přístupu i toho, že své poznatky neopírá pouze na jím zkoumaný text, ale uvádí (částečně z autopsie) další příklady z dalších textů Germ.

Rozsáhlá je také kapitola zaměřená na studium syntaktického plánu zkoumaného textu (opět ve srovnání s řeckou předlohou), přičemž pozornost je věnována větné i pádové syntaxi. V tomto případě diplomant se úspěšně metodologicky opřel o rozbor staroslověnských homiletických textů E. Bláhové a dalších badatelů (např. K. Mirčeva, D. Ivanovy-Mirčevy či J. Bauera).

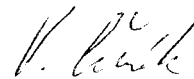
V pasáži o biblických citátech se soustředil na rozbor jediného biblického citátu a dospěl k přesvědčivému zjištění, že se v tomto případě jedná o lexikálně velmi archaickou aluzi než o přesný citát Písma svatého.

Za velmi cennou považuji také kapitolu o vztahu Slova o sv. Dimitriji k dalším slovanským literárním památkám, např. ke Klimentově Pochvale sv. Dimitriji a k tzv. Metodějovu Kánonu k poctě sv. Dimitrije, jež rozvíjí téma aluzí či paralelních míst v těchto památkách. Diplomantovi se zde podařilo upozornit na zajímavé shody mezi zkoumaným textem a Klimentovou Pochvalou a naopak zjistit absenci vztahu k Metodějovu Kánonu.

V závěrečném shrnutí diplomant úspěšně propojuje všechny poznatky z jazykového plánu s dílčími poznatky textologickými a dospívá k závěru, že Slovo o sv. Dimitriji je jazykově archaické, a že je možné uvažovat o tom, že mohlo být přeloženo z řečtiny do staroslověňštiny v okruhu sv. Klimenta. Diplomová práce je doplněna přehledným vydání slovanského překladu Slova o sv. Dimitriji s paralelním zněním v řečtině.

Diplomová práce Tomáše Mikulky je odborně a metodologicky velice dobře zpracovaná, opírá se o ověřený jazykový materiál, hlubokou znalost zkoumaného předmětu i odborné literatury. Navrhuji, aby byla hodnocena známkou **v ý b o r n ě**.

V Praze 26. ledna 2010

Mgr. Václav Čermák, Ph.D.